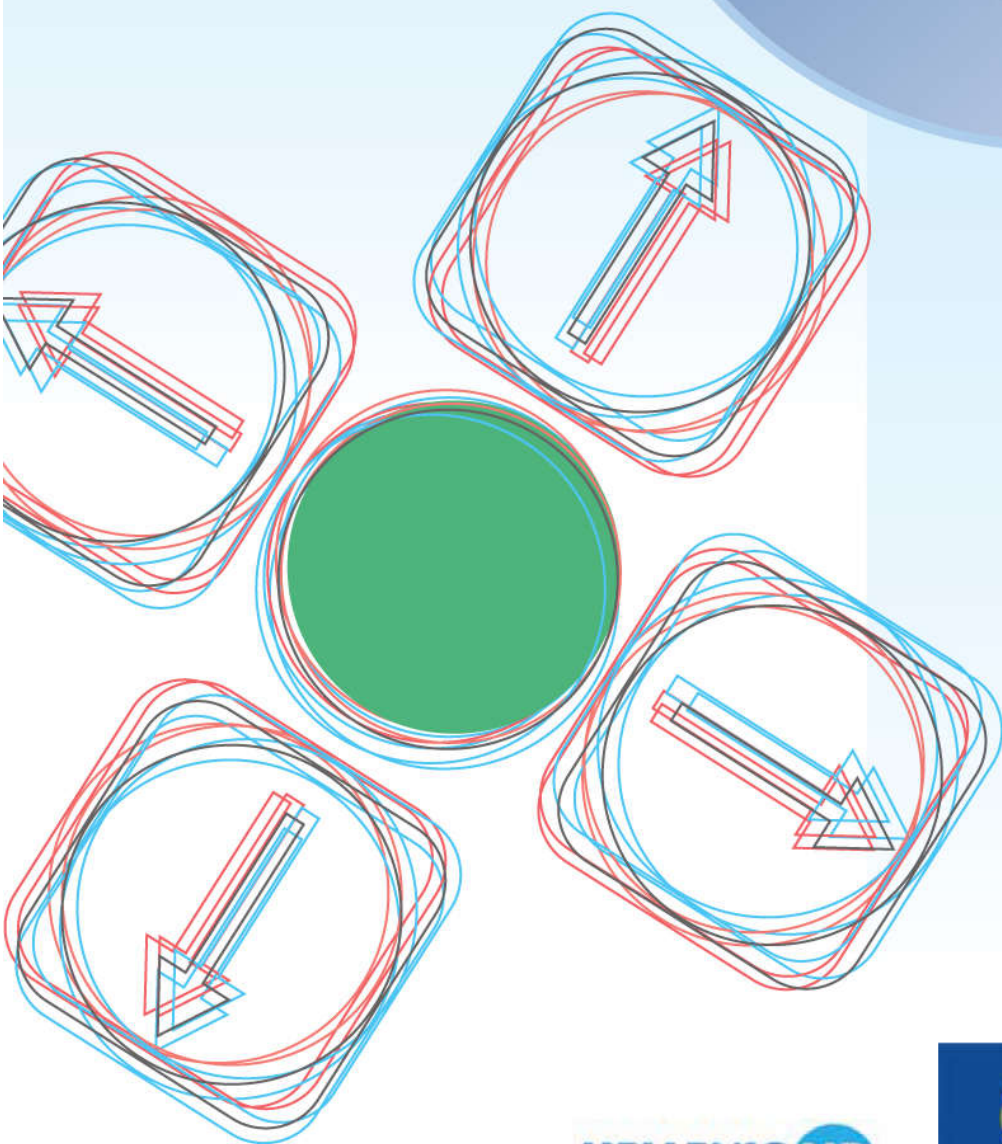

COMPASS

Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης
στα Ανθρώπινα Δικαιώματα
για νέους/νέες

A άντηση στον ρατσισμό

Καθένας στη σχολική κοινότητα έχει ευθύνη να ελέγχει και να αντιμετωπίζει τα φαινόμενα ρατσιστικής παρενόχλησης και τα κρούσματα ρατσισμού.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ & ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

 ΓΕΝ. ΔΙΑΦΟΡΟΤΗΤΑ ΔΙΚΤΑ

ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ

LEVEL 4
LEVEL 3
LEVEL 2
LEVEL 1

ΕΠΙΠΕΔΟ 3

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ

 4-50

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

 120 ΛΕΠΤΑ

Θεματικές ενότητες	Εκπαίδευση, Διακρίσεις και Ξενοφοβία, Γενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα
Πολυπλοκότητα	Επίπεδο 3
Μέγεθος Ομάδας	4-50
Διάρκεια	120 λεπτά
Επισκόπηση της δραστηριότητας	Αυτή η δραστηριότητα είναι ένα παιχνίδι ρόλων γύρω από ένα «κρίσιμο περιστατικό» και έχει ως στόχο να ωθήσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να εξετάσουν το κατά πόσον κατανοούν τις πολιτισμικές διαφορές. Περιλαμβάνει επίσης συζήτηση και συλλογική συγγραφή πάνω σε ζητήματα σχετικά με: <ul style="list-style-type: none"> • Τις δυσκολίες που σχετίζονται με τη διαφορετική πολιτισμική οπτική του καθενός και της καθεμιάς. • Τον ρατσισμό, τα στερεότυπα και τις πολιτισμικές διαφορές. • Το πώς μπορεί να θιχτεί το ζήτημα του ρατσισμού σε ένα σχολείο ή σε άλλη εκπαιδευτική δομή.
Σχετιζόμενα δικαιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Ισότητα στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα. • Το δικαίωμα να μην υφίσταται κανείς διακρίσεις. • Το δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας.
Στοχοί	<ul style="list-style-type: none"> • Να κινηθεί το ενδιαφέρον για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον ρατσισμό. • Να αναπτύξει δεξιότητες δημοκρατικής συμμετοχής, επικοινωνίας και συνεργασίας. • Να προαγάγει την υπευθυνότητα, τη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη.
Υλικά	<ul style="list-style-type: none"> • Μεγάλα φύλλα χαρτιού ή χαρτοπίνακα και μαρκαδόροι. • 4 εθελοντές/τριες για το παιχνίδι ρόλων • Κάρτες ρόλων και οδηγίες «κρίσιμου περιστατικού» για τους βοηθούς (φυλλάδιο 1). • Πληροφορίες για την πολιτική του σχολείου (ή της οργάνωσης) σχετικά με τα θέματα ρατσισμού. • Αντίγραφα του Φυλλαδίου 2 «Πρακτικά Σημεία Αξιολόγησης» και (προαιρετικά) προβολή του φυλλαδίου με διαφανοσκόπιο.
Προετοιμασία	<ul style="list-style-type: none"> • Διαβάστε το «κρίσιμο περιστατικό» που παρουσιάζεται στο φυλλάδιο 1 και προσαρμόστε το, εάν είναι απαραίτητο, στην κατάστασή σας. • Επιλέξτε τέσσερις εθελοντές/τριες και ζητήστε τους να προετοιμαστούν για να παρουσιάσουν ένα πολύ σύντομο παιχνίδι ρόλων βασισμένο στο κρίσιμο περιστατικό.

Οδηγίες

Αυτή η δραστηριότητα περιλαμβάνει δύο μέρη: Μέρος 1ο, γενική επισκόπηση του θέματος: τι καταλαβαίνουμε με τον όρο “ρατσισμός”. Μέρος 2ο, όπου σχεδιάζουμε μια πολιτική διαχείρισης ρατσιστικών περιστατικών στο σχολείο (ή σε μια λέσχη ή σε μια οργάνωση).

Ημερομηνία κλειδί

21 Μαρτίου
Διεθνής ημέρα για τη εξάλειψη
της Φυλετικής Διάκρισης

Μέρος 1. Γενική επισκόπηση του θέματος: Τι καταλαβαίνουμε με τον όρο “ρατσισμός”.

- Αρχίστε τη δραστηριότητα συζητώντας γενικά για τον ρατσισμό. Μπορείτε να ωθήσετε τα μέλη της ομάδας να αντιδράσουν στον ρατσισμό αφηγόμενοι/ες ένα ρατσιστικό αστείο και ζητώντας τους να εκφράσουν τη γνώμη τους γι' αυτό. Γράψτε τις απαντήσεις στο μεγάλο χαρτί ή στον χαρτοπίνακα.
- Ρατσιστικά περιστατικά και διαπολιτισμικές παρεξηγήσεις συμβαίνουν κάθε μέρα. Ωθήστε τη συζήτηση στα καθημερινά γεγονότα και στις συμπεριφορές που τα μέλη της ομάδας αναγνωρίζουν ως ρατσιστικά.
- Τώρα επεξεργαστείτε το «κρίσιμο περιστατικό». Μοιράστε χαρτί και μαρκαδόρους. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να δώσουν προσοχή στο παιχνίδι ρόλων που θα διαδραματιστεί μπροστά τους και, σε καθένα από τα διαλείμματα της παρουσίασης, καταγράψτε μερικές λέξεις κλειδιά που συνοψίζουν τις απαντήσεις τους. Βοηθήστε, τέλος, τους εθελοντές/τριες να παρουσιάσουν το παιχνίδι ρόλων.
- Συντονίστε μια σύντομη ανασκόπηση των σχολίων της ομάδας :
 - Τι έγραψαν οι συμμετέχοντες/ουσες στο πρώτο διάλειμμα; Τι ήταν αυτό που τους/ τις οδήγησε στα συμπεράσματά τους;
 - Τι έγραψαν στο δεύτερο διάλειμμα; Τι τους οδήγησε σε αυτά τα συμπεράσματά τους;
 - Τι διαπίστωσαν στο τέλος; Τι τους οδήγησε σ' αυτά τα συμπεράσματα;

Μέρος 2. Σχεδιάζοντας μια πολιτική διαχείρισης ρατσιστικών περιστατικών στο σχολείο (ή σε μια λέσχη ή σε μια οργάνωση)

1. Κάντε μια παρουσίαση του επόμενου στόχου, του σχεδιασμού μιας πολιτικής για το σχολείο, τη λέσχη ή την οργάνωση.
2. Συζητήστε σύντομα ποιες είναι οι εμπλεκόμενες κατηγορίες ανθρώπων και φορέων στο σχολείο ή στη λέσχη. Π.χ., σε ένα σχολείο υπάρχουν οι μαθητές/σπουδαστές, οι δάσκαλοι, ο/η διευθυντής/τρια, το προσωπικό καθαριότητας, οι βιβλιοθηκάριοι, οι οδηγοί σχολικών λεωφορείων και το εποπτικό προσωπικό, π.χ., ο επόπτης της παιδικής χαράς.
3. Έπειτα, ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχηματίσουν μικρές ομάδες τεσσάρων ή πέντε ανθρώπων για να εξετάσουν τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες των διαφορετικών μελών της σχολικής κοινότητας απέναντι σε ρατσιστικά γεγονότα. Ο στόχος είναι να προσδιοριστούν κάποιες πρόχειρες οδηγίες για τον τρόπο με τον οποίο οι φορείς αυτοί θα πρέπει να διαχειρίζονται τέτοια γεγονότα. Δώστε στις ομάδες 30 λεπτά για να συζητήσουν και να ετοιμάσουν μια σύντομη έκθεση με τα βασικά σημεία.
4. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να επιστρέψουν στην ολομέλεια και να υποβάλουν τις εκθέσεις. Ο/η διευκολυτής/τρια θα πρέπει να κάνει μια περίληψη των καταγεγραμμένων σημείων και να ωθήσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να τα συγκρίνουν με τις όποιες πολιτικές ή οδηγίες υπάρχουν ήδη στο σχολείο τους.
5. Ενθαρρύνετε τώρα κάθε ομάδα να εργαστεί περαιτέρω και να αναπτύξει μια μόνο πτυχή (ή βήμα ή μέτρο) σχετικά με το ζήτημα. Π.χ., εάν προκύψει ότι λείπει μια δήλωση από την πλευρά του σχολείου για τον ρατσισμό και τις διακρίσεις, μια ομάδα θα πρέπει να αναλάβει το γράψιμό της. Οι ομάδες θα πρέπει, επίσης, να συζητήσουν τους τρόπους παρουσίασης των αποτελεσμάτων τους στην ολομέλεια: Π.χ., θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν όχι μόνο γραπτό κείμενο αλλά και εικόνες, κολάζ και γλυπτική σώματος για να μεταφέρουν καλύτερα τα αισθήματά τους.
6. Στην ολομέλεια ζητήστε από τις ομάδες να εκθέσουν τα πορίσματά τους και να συζητήσουν το πώς θα εφαρμόσουν τις ιδέες τους.

Ανασκόπηση και αξιολόγηση

Αρχίστε κάνοντας ανασκόπηση της δραστηριότητας και προχωρήστε έπειτα σε συζήτηση για τα όσα οι συμμετέχοντες/ουσες έμαθαν μέσα από αυτήν και το τι μπορούν να κάνουν έπειτα.

- Πόσο διαδεδομένος είναι ο ρατσισμός στο σχολείο ή στη λέσχη και, γενικά, στην κοινωνία σας;
- Ποιες ομάδες τον υφίστανται πιο πολύ; Γιατί; Ήταν οι ίδιες ομάδες που υφίσταντο διακρίσεις είκοσι ή πενήντα χρόνια πριν;
- Άλλαξε η αντίληψη της ομάδας για το τι συνιστά ρατσισμό μέσα από τη δραστηριότητα; Πώς; Δώστε παραδείγματα;
- Ποιος είναι υπεύθυνος να αποτρέψει να συμβαίνουν στο σχολείο σας (ή στην οργάνωσή σας) ρατσιστικά γεγονότα;
- Σκεφτείτε το κρίσιμο περιστατικό. Τι θα πρέπει να κάνουν οι δάσκαλοι, ο πατέρας του Abdallah και ο/η διευθυντής/τρια για να εξασφαλίσουν ότι θα αποδοθεί δικαιοσύνη;
- Το να υπάρχει μια πολιτική για τη διαχείριση κρουσμάτων ρατσισμού είναι σημαντικό αλλά δεν θα ήταν καλύτερο να μη χρειάζεται καθόλου; Τι θα μπορούσε και τι θα έπρεπε να γίνει προκειμένου να εξαλειφθούν οι αιτίες της ρατσιστικής συμπεριφοράς στο σχολείο και στην κοινωνία γενικά;

Συμβουλές για τους/τις διευκολυντές/τριες

Γνωρίστε το υπόβαθρο των μελών της ομάδας και προσαρμόστε τη δραστηριότητα αναλόγως. Θα δείξουν ενδιαφέρον για τη δραστηριότητα, εάν εξετάσετε ζητήματα που άπτονται της πραγματικότητας της ομάδας. Από την άλλη, θα πρέπει να είστε προετοιμασμένοι/ες για συναισθήματα που μπορούν να ανακύψουν από πλευράς των συμμετεχόντων/ουσών, αν θιχτούν λεπτά ζητήματα –είναι σημαντικό να δοθεί προσοχή στο συναίσθημα αυτών που θεωρούν ότι γίνονται διακρίσεις εις βάρος τους στο σχολείο. Μπορεί να είναι χρήσιμο, αντί του εστιασμού σ' ένα κρίσιμο περιστατικό (αντί μιας «μελέτης περίπτωσης»), να καταγραφούν διάφορα παραδείγματα τέτοιων περιστατικών και οι διαφορετικές οπτικές επί του ζητήματος. Αυτή η προσέγγιση θα επιτρέψει σε σας να λάβετε υπόψη τις υφιστάμενες σχέσεις εξουσίας που ενυπάρχουν, π.χ. στον ρατσισμό μεταξύ συνομηλίκων και στον ρατσισμό που προέρχεται από έναν/μία δάσκαλο/α ή διευθυντή/τρια.

Εάν θέλετε να ξεκινήσετε προκλητικά μ' ένα ρατσιστικό αστείο, επιλέξτε ένα που να στρέφεται εναντίον μιας κατηγορίας ανθρώπων που δεν αντιπροσωπεύεται στην ομάδα των συμμετεχόντων/ουσών. Σε κάθε χώρα υπάρχουν παραδόσεις ανεκδότην για αλλοεθνείς ή για ειδικές κατηγορίες ανθρώπων. Θα μπορούσατε να αρχίσετε τη συζήτηση ζητώντας από την ομάδα πει ένα-δύο τέτοια ανέκδοτα. Θα μπορούσατε, έπειτα, να μιλήσετε για τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ ρατσιστικών και μη ρατσιστικών αστείων. Παραδείγματος χάριν, είναι τα ανέκδοτα για τους Πακιστανούς ή τους Τούρκους εθνικιστικά ή ρατσιστικά; Αυτό θα μπορούσε να βοηθήσει στον προσδιορισμό του τι συνιστά ρατσιστικό αστείο ή γενικότερα ρατσιστικό περιστατικό (διαβάστε σχετικά παρακάτω στις "συμπληρωματικές πληροφορίες").

Ίσως, στο τέλος του 2ου μέρους, στο βήμα 4, τα συμπεράσματα που έχουν προκύψει να μην είναι αρκετά σαφή για να βασιστεί πάνω τους το επόμενο βήμα. Σε αυτή την περίπτωση, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το φυλλάδιο 2, "Πρακτικά θέματα για σκέψη" και να ενθαρρύνετε τις ομάδες να αναπτύξουν περαιτέρω τα πρώτα τέσσερα βήματα.

Παραλλαγές

Η δραστηριότητα μπορεί να προσαρμοστεί σε ζητήματα όπως το φαινόμενο των «νταϊδων». Εάν αυτό όντως αποτελεί πρόβλημα, μπορείτε, αν θέλετε, να διερευνήσετε τη δραστηριότητα «Έχουμε εναλλακτικές λύσεις;» (σελ. 116), προτού επιχειρήσετε να αναπτύξετε μια πολιτική ενάντια στο φαινόμενο.

Προτάσεις για συνέχεια

Να επιστρέψετε στο ζήτημα τακτικά, π.χ., μια ή δύο φορές τον χρόνο. Οι πολιτικές θα πρέπει να αναθεωρούνται για να εξασφαλίζετε ότι επιτυγχάνουν πραγματικά τους στόχους τους. Όπως και οι κοινωνικές αλλαγές, έτσι και οι πολιτικές χρειάζεται να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα για να εξασφαλίζεται το ότι εξακολουθούν να ανταποκρίνονται στις εκάστοτε καινούργιες προκλήσεις.

Η ομάδα μπορεί, αν θέλει, να εξετάσει το πώς πτυχές του ρατσισμού υπεισέρχονται σε ζητήματα εμπορίου. Η δραστηριότητα «Πρόσβαση στα φάρμακα» (σελ. 82), εξετάζει διάφορα ζητήματα, συμπεριλαμβανομένου του ρατσισμού, τα οποία ανέκυψαν στη δικαστική διαμάχη του 1990 μεταξύ της νοτιοαφρικανικής κυβέρνησης και των εταιρειών παρασκευής φαρμάκων για τη θεραπεία του AIDS.

Ιδέες για δράση

Συνεχίστε να επεξεργάζεστε πολιτικές για το σχολείο ή την οργάνωσή σας και να προσπαθείτε να εξασφαλίζετε την εφαρμογή τους. Η ομάδα θα μπορούσε, επίσης, να έρθει σε επαφή με αντιρατσιστικά προγράμματα σε άλλες χώρες. Παραδείγματος χάριν, με το «Σχολεία Χωρίς Ρατσισμό», ένα πρόγραμμα που υλοποιείται στο Βέλγιο και που απαιτεί τουλάχιστον το 60% του σχολικού πληθυσμού να υπογράψει και να εφαρμόσει μια κοινή δήλωση κατά των διακρίσεων (www.schoolwithoutracism-europe.org).

Εναλλακτικά, η ομάδα θα μπορούσε, εκκινώντας από τη συζήτηση για τον ρατσισμό, να προχωρήσει στην εξέταση και άλλων μορφών διάκρισης. Η δραστηριότητα «Where do you stand?» στο εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης «All different all equal», εισάγει στον προβληματισμό για διάφορα ζητήματα και ωθεί στην ανταλλαγή και στην έκφραση απόψεων σχετικά με αυτά.